

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 401

Ekonomia

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Grażyna Węgrzyn
Magdalena Rękas

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-533-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Arendt: Zmiana technologiczna faworyzująca wysokie kwalifikacje czy polaryzacja polskiego rynku pracy – zarys problemu	13
Agnieszka Barczak: Wykorzystanie wybranych metod ilościowych w analizie pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce	26
Ryszard Barczyk: Rola polityki pieniężnej w stabilizowaniu gospodarki polskiej w latach 2000-2014	36
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość studentów a dodatkowe aktywności pozauczelniane	48
Przemysław Borkowski: Applicability of reference based appraisals in assessment of real sector investment projects	58
Przemysław Borkowski: A framework for risk analysis in infrastructure projects	69
Agnieszka Bretyn: Młodzi konsumenci wobec szarej strefy w Polsce	83
Sławomir Czetwertyński: Ekonomia kopiowania a korzyści społeczne	93
Karolina Drela: Rynek pracy i biedni pracujący	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Handel produktami ICT – Polska na tle świata	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Kapitał społeczny w przedsiębiorstwach rodzinnych	126
Artur Grabowski: Ordoliberalna kategoria własności a współczesne oblicze sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich	134
Alina Grynia: Innowacyjność krajów bałtyckich: potencjał i bariery	144
Anna Horodecka: The concept of human nature as a driving force for changes in economics exemplified by feminist and neoclassical economics	155
Michał Jurek: The role of banks in performance of the real sector in selected EU member states	166
Grażyna Karmowska: Zastosowanie metod taksonomicznych do oceny zróżnicowania poziomu życia w krajach postsocjalistycznych Europy	176
Magdalena Knapińska: Efektywność polityki rynku pracy – aspekty teoretyczne i praktyczne	187
Andrzej Koza: Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych i jej wpływ na gospodarkę finansową państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych	198
Jakub Kraciuk: Paradygmat <i>homo oeconomicus</i> w aspekcie rozwoju ekonomii heterodoksyjnej	211
Anna Krzysztofek: Rozważania o pojęciu odpowiedzialności	220
Wojciech Leoński: Wolontariat pracowniczy jako jedno z narzędzi CSR	233

Agnieszka Łopatka: Poziom i przyczyny różnicowania wynagrodzeń w Polsce	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Changes in capital flows in process of integration of the European Union – selected aspects.....	253
Marta Maier: Starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla polityki społecznej i rodzinnej	267
Agnieszka Malkowska: Ocena rozwoju obszaru przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	275
Paweł Marszałek: Selected processes influencing contemporary banking systems.....	285
Danuta Miłaszewicz: Kompetencje społeczne polskich i litewskich studentów – analiza porównawcza.....	296
Dorota Milek, Karolina Kapusta: Competitiveness of the regions in the context of smart specialization (on the example of Świętokrzyskie)	306
Rafał Nagaj: Dochody a skłonność do działań altruistycznych wśród studentów w Polsce	317
Mariusz Nyk: Niedoskonałość rynku pracy w kontekście funkcjonowania związków zawodowych	327
Magdalena Olczyk: Konkurencyjność w literaturze ekonomicznej – analiza bibliometryczna	338
Monika Pasternak-Malicka: Płaca minimalna jako narzędzie ograniczające pracę nierejestrowaną	349
Barbara Pawłowska: W kierunku zrównoważonego rozwoju – przegląd efektów działań w Polsce.....	362
Renata Pęciak: Geneza podejścia regulacyjnego we francuskiej teorii ekonomicznej.....	373
Adriana Politaj: Pracodawcy z otwartego rynku pracy i ich rola w przeciwdziałaniu bezrobociu osób niepełnosprawnych.....	383
Joanna Prystrom: Innowacyjność a konkurencyjność gospodarki Luksemburga	399
Małgorzata Raczkowska: Kwestia gender w ekonomii	412
Magdalena Ratalewska: Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych..	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regionalne zróżnicowanie sektora MŚP	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Wpływ współpracy z sektorem B+R na innowacyjność MŚP na podstawie badań ankietowych	440
Joanna Sychała: Ocena cech morfologicznych wahań cyklicznych w Polsce w latach 2001-2013	452
Joanna Stawska: Oddziaływanie decyzji władz monetarnych i fiskalnych (<i>policy mix</i>) na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce	462
Piotr Szukdlarek: Zaufanie jako komponent kapitału społecznego.....	472
Jarosław Szostak: Economic content of the category of value.....	483

Andrzej Szuwarzyński: Ocena wpływu polityki zdrowotnej na jakość życia starzejącego się społeczeństwa w krajach UE.....	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Aktywność innowacyjna systemów przemysłowych a koniunktura gospodarcza na przykładzie województwa dolnośląskiego	503
Michał Świtłyk, Artur Wilczyński: Zastosowanie indeksu Malmquista do badania zmian efektywności uczelni publicznych	514
Dariusz Tłoczyński: Rola państwa w kształtowaniu konkurencji na polskim rynku transportu lotniczego	525
Roman Tylżanowski: Zewnętrzne źródła finansowania procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce	535
Grażyna Węgrzyn: Zasoby ludzkie w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Skłonność studentów województwa świętokrzyskiego do zagranicznych emigracji zarobkowych.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Pokolenie 50+ w Polsce – podejrzani o wykluczenie?	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Partycypacja mieszkańców w tworzeniu strategii rozwoju gminy jako przejaw kapitału społecznego na obszarach wiejskich	577
Jarosław Wolkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Polski po akcesji do UE	587
Jacek Wychowanek: Tradycja w aspekcie budowania konkurencyjności małego przedsiębiorstwa	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith o własności	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Communicating CSR – the Lasswell’s model approach	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Ład gospodarczy i porządek gospodarczy – potrzeba i szanse zmian	631
Mariusz Zieliński: Wpływ realizacji koncepcji CSR na wycenę spółek akcyjnych.....	642

Summaries

Łukasz Arendt: Skill-biased technical change or polarisation of the Polish labour market – remarks.....	13
Agnieszka Barczak: Application of selected quantitative methods in the analysis of passenger air traffic in Poland.....	26
Ryszard Barczyk: The role of monetary policy in the stabilization of the Polish economy in the years 2000-2014	36

Tomasz Bernat: Entrepreneurship of students vs. additional non-university activities.....	48
Przemysław Borkowski: Aplikacja metody referencyjnej oceny projektów inwestycyjnych w sferze realnej.....	58
Przemysław Borkowski: Metoda analizy ryzyka w inwestycjach infrastrukturalnych.....	69
Agnieszka Bretyn: Young consumers towards the shadow economy in Poland.....	83
Sławomir Czetwertyński: Economics of copying vs. social benefits.....	93
Karolina Drela: Labor market and working poor.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Trade in ICT goods – Poland in comparison to the world.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Social capital in family business.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberal category of a property and a modern aspect of a sector of German soccer enterprises.....	134
Alina Grynia: Innovation of the Baltic countries: potentials and barriers.....	144
Anna Horodecka: Koncepcja natury ludzkiej jako siła napędowa zmian w ekonomii na przykładzie koncepcji człowieka w ekonomii feministycznej i neoklasycznej.....	155
Michał Jurek: Znaczenie banków dla funkcjonowania sektora realnego w wybranych krajach UE.....	166
Grażyna Karmowska: Taxonomic methods to evaluate the variation in the standards of living in the countries of post-socialist Europe.....	176
Magdalena Knapieńska: Effectiveness of labor market policy – theoretical and practical aspects.....	187
Andrzej Koza: Situation of persons with disabilities on the labor market and its impact on the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of the Disabled Persons.....	198
Jakub Kraciuk: <i>Homo economicus</i> paradigm in terms of development of heterodox economics.....	211
Anna Krzysztofek: Reflections about the notion of responsibility.....	220
Wojciech Leoński: Corporate volunteering as an instrument of CSR.....	233
Agnieszka Łopatka: Level and reasons for differences of salaries in Poland.....	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Zmiany w przepływach kapitału w procesie integracji Unii Europejskiej – wybrane aspekty.....	253
Marta Maier: Ageing society as a challenge for social and family policy.....	267
Agnieszka Malkowska: Assessment of the development of a border area using Zachodniopomorskie Voivodeship as an example.....	275
Paweł Marszałek: Wybrane procesy wpływające na współczesne systemy bankowe.....	285
Danuta Miłaszewicz: Social competence of Polish and Lithuanian students – comparative analysis.....	296

Dorota Milek, Karolina Kapusta: Konkurencyjność regionów w kontekście inteligentnej specjalizacji (na przykładzie Świętokrzyskiego)	306
Rafał Nagaj: Incomes and willingness of students to perform altruistic actions	317
Mariusz Nyk: Imperfections of the labor market in the context of the functioning of trade unions	327
Magdalena Olczyk: Competitiveness in economic literature – bibliometric analysis	338
Monika Pasternak-Malicka: Minimum wage as a tool used to reduce the labor market grey area	349
Barbara Pawłowska: Towards sustainable development – review of effects of actions in Poland.....	362
Renata Pęciak: The origin of the regulation approach in the French economic theory.....	373
Adriana Politaj: Employers from the open labor market and their role in the counteracting of unemployment among persons with disabilities	383
Joanna Prystrom: Innovativeness vs. competitiveness of Luxembourg economy.....	399
Małgorzata Raczkowska: The issue of gender in economics	412
Magdalena Ratalewska: Determinants of the development of creative industries.....	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regional diversity of SME sector	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Effect of cooperation with R&D sector on SME’s innovation based on survey	440
Joanna Spychała: Evaluation of morphological characteristics of cyclical fluctuations in Poland in 2001-2013	452
Joanna Stawska: The impact of the monetary and fiscal authorities (policy mix) on the functioning of enterprises in Poland	462
Piotr Szkudlarek: Trust as a component of social capital	472
Jarosław Szostak: Ekonomiczna treść kategorii wartości	483
Andrzej Szuwarzyński: Assessment of the health policy impact on the quality of life of ageing population in the European Union countries	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Innovation activity in regional industrial systems vs. economic cycle on the example of the Dolnośląskie Voivodeship	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Application of Malmquist index to examine changes in the efficiency of public universities	514
Dariusz Tłoczyński: The role of state in shaping the competition in the Polish air transport market	525
Roman Tylżanowski: External sources of funding of technology transfer in high-tech manufacturing sector in Poland.....	535

Grażyna Węgrzyn: Human resources in the European Union – opportunities and threats	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Disposition to financial emigration among the students of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Generation 50+ in Poland – suspected of exclusion?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Participation of inhabitants in building commune development strategy as a manifestation of social capital in rural areas	577
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Polish citizens after the accession to the European Union	587
Jacek Wychowanek: Tradition in the aspect of building the competitiveness of a small-sized enterprise.....	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith about ownership	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Model komunikacji CSR w świetle podejścia H. Lasswella	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Economic governance and economic order – need and opportunities of changes	631
Mariusz Zieliński: The impact of CSR concept on the valuation of stock companies	642

Andrzej Koza

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: aakoza@gmail.com

**SYTUACJA NA RYNKU PRACY
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I JEJ WPŁYW
NA GOSPODARKE FINANSOWĄ
PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU REHABILITACJI
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

**SITUATION OF PERSONS WITH DISABILITIES
ON THE LABOR MARKET AND ITS IMPACT ON THE
FINANCIAL SITUATION OF THE STATE FUND FOR
REHABILITATION OF THE DISABLED PERSONS**

DOI: 10.15611/pn.2015.401.18

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest próba wykazania zależności sytuacji finansowej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych od sytuacji na rynku pracy osób niepełnosprawnych. Finansowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Polsce, podobnie jak w wielu innych krajach, jest realizowane ze środków publicznych. W przypadku Polski źródłem takich działań jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, który finansuje realizowane przez samorządy działania z zakresu aktywnej polityki rynku pracy na rzecz bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Głównym źródłem dochodów Funduszu są wpłaty wnoszone przez pracodawców z tytułu niezatrudniania osób niepełnosprawnych, w ramach funkcjonującego systemu kwotowego. Zatem poprawa sytuacji na rynku pracy i wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych, z jednej strony, generuje mniejsze wydatki Funduszu na instrumenty rynku pracy, z drugiej – powoduje zmniejszenie wpływów z tytułu płaconych kar finansowych za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych.

Słowa kluczowe: bezrobocie, zatrudnienie, osoby niepełnosprawne, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Summary: The aim of this paper is to demonstrate the relation the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons on the situation on the labor market of people with disabilities. Financing employment of disabled people in Poland, like in many other countries, is carried out with public funds. In the Polish case, the source of such actions is the State Fund for the Rehabilitation of the Disabled, which finances actions carried out by local governments in the field of active labor market policy in favor of unemployed people with disabilities. The main source of income of the Fund are contributions paid by employers in respect of not employing people with disabilities, within the framework of the quota system

functioning. Thus, the improvement of the situation on the labor market and the increase of employment of disabled, on the one hand generates lower expenditure of the Fund on the labor market instruments, on the other hand causes a reduction in revenues from the paid fines for unemploying people with disabilities.

Keywords: unemployment, employment, people with disabilities, The State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons.

1. Wstęp

Ponad miliard ludzi na świecie ma fizyczną, psychiczną, sensoryczną, intelektualną lub mentalną niepełnosprawność. Stanowi to około 15% światowej populacji [WHO 2011]. Prawie 200 mln doświadcza znacznych trudności w funkcjonowaniu w życiu publicznym ze względu na swoje ułomności [NIDRR 2010]. Często osoby niepełnosprawne cierpią biedę i są spychane na margines życia społecznego. Ich sytuacja społeczno-ekonomiczna jest dość zróżnicowana w poszczególnych krajach i w dużej mierze zależna od ich sytuacji oraz poziomu rozwoju gospodarczego [Braitwaite, Mont 2009].

W krajach wysoko rozwiniętych osoby niepełnosprawne mogą liczyć na pomoc ze strony państwa i powołanych do działania na ich rzecz różnego rodzaju instytucji publicznych i prywatnych. Osoby takie są objęte różnymi programami, mającymi ułatwić im normalne funkcjonowanie w społeczeństwie poprzez powszechny dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji, a w szczególności poprzez znalezienie pracy [OECD 2010].

W krajach rozwijających się (zdecydowanie biedniejszych) osoby niepełnosprawne są w znacznie trudniejszym położeniu. Powszechne jest zatem ubóstwo wśród tych osób. Często takie osoby pozbawione są jakiegokolwiek opieki społecznej, medycznej i pozostając bez pracy, mogą liczyć jedynie na opiekę organizacji charytatywnych [Mitra 2008; Mitra, Posarac, Vick 2011].

W Polsce, podobnie jak w krajach wysoko rozwiniętych, osoby niepełnosprawne objęte są opieką socjalną i programami rehabilitacyjnymi, zarówno o charakterze zdrowotnym, jak i społeczno-ekonomicznym. Podwaliny pod współcześnie funkcjonujący w Polsce system rehabilitacji osób niepełnosprawnych stworzono wraz z wprowadzeniem w 1991 r. rozwiązań instytucjonalnych w zakresie rehabilitacji zdrowotnej, społecznej i zatrudnieniowej [Ustawa z 9 maja 1991; Ustawa z 27 sierpnia 1997]. Przy czym jako jeden z najważniejszych elementów tego systemu ustanowiono Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Jego główną rolą jest wspieranie finansowe i organizacyjne rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Podstawy finansowe Funduszu stanowią przede wszystkim wpłaty pracodawców, nieosiągających wymaganego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zgodnie ze stosowanym w Polsce systemem kwotowym [Shima, Zolyomi, Zaidi 2008]. Główne wydatki realizowane ze środków

Funduszu dotyczą finansowania dopłat do zatrudnienia osób niepełnosprawnych (Biuro Funduszu) i finansowania aktywnych instrumentów rynku pracy, realizowanych przez urzędy pracy, działające w strukturach powiatów [Koza 2008].

Oparcie kondycji finansowej Funduszu na wpłatach pracodawców i powszechne objęcie dofinansowaniem wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych może zdestabilizować jego sytuację finansową. Paradoksalnie bowiem możliwa jest sytuacja, że wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych pogorszy sytuację finansową Funduszu.

Celem niniejszego opracowania jest próba wykazania zależności sytuacji finansowej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych od sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Na potrzeby niniejszego opracowania autor sformułował następującą hipotezę badawczą: Wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych i zmniejszenie się liczby płatników kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych wpływa negatywnie na sytuację finansową Funduszu i wymusza ograniczenia w dofinansowaniu wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych.

Autor wykorzystał następujące metody badawcze: analizę krytyczną literatury i aktów prawnych, metodę opisową i analizę statystyczną.

Zakres czasowy opracowania obejmuje lata 2011–2014.

2. Finansowe podstawy działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Finansowe fundamenty PFRON opiera, zgodnie zapisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, na wpłatach od pracodawców nieosiągających wymaganego ustawowo odsetka zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Zobowiązany do wpłat na PFRON jest pracodawca zatrudniający nie mniej niż 25 pracowników (w przeliczeniu na pełny etat) w kwocie stanowiącej iloczyn 40,65% przeciętnego wynagrodzenia i liczby pracowników odpowiadającej różnicy między zatrudnieniem zapewniającym osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości 6% a rzeczywistym zatrudnieniem osób niepełnosprawnych¹. Oprócz tego źródłem zasilenia finansowego PFRON są wpłaty od pracodawców, którzy nie zorganizowali stanowisk pracy dla osób, które w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utraciły zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, w kwocie odpowiadającej piętnastokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za każde niezorganizowane stanowisko. Również Fundusz pozyskuje środki finansowe od zakładów pracy chronionej, jako część uzyskanych przez tych pracodawców kwot

¹ Dla publicznych i niepublicznych uczelni, publicznych i niepublicznych szkół oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi 2%.

zwolnień w podatkach lokalnych i dochodowych². Ponadto Fundusz zasilają wpłaty zakładów pracy chronionej z tytułu niewykorzystanych w danym roku środków zgromadzonych na kontach zakładowych funduszy rehabilitacji osób niepełnosprawnych³.

Jednym z ważniejszych źródeł wpływów PFRON są też dotacje z budżetu państwa, jak również środki z Unii Europejskiej, zwroty niewykorzystanych przez samorządy kwot przekazanych im na realizację zadań ustawowych, zwroty dotacji niewykorzystanych zgodnie z przeznaczeniem przez różnego typu instytucje i przedsiębiorstwa realizujące zadania na rzecz osób niepełnosprawnych [Koza 2010].

Główne wydatki Funduszu związane są z realizacją zadań ustawowych, programów i projektów prowadzonych przy współudziale środków Unii Europejskiej. W szczególności Fundusz koncentruje swoje wydatki na dofinansowaniu kosztów wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych. W mniejszym stopniu natomiast na: wypłatach rekompensat dla gmin dochodów utraconych z tytułu zastosowania ustawowych zwolnień dla prowadzących zakłady pracy chronionej lub zakłady aktywności zawodowej z podatku od nieruchomości, rolnego, leśnego i od czynności cywilnoprawnych, finansowaniu programów z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą PFRON, dofinansowaniu kredytów bankowych, kosztów bieżących Funduszu. Ważną pozycją w wydatkach Funduszu są transfery na rzecz samorządów, które realizują działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu osób niepełnosprawnych i ich aktywizacji na rynku pracy [Ustawa z 27 sierpnia 1997]. Zestawienie podstawowych źródeł zasilania finansowego PFRON oraz jego wydatków zrealizowanych w latach 2011–2014 prezentuje tab. 1.

Zawarte w tab. 1 informacje finansowe Funduszu wskazują jednoznacznie, że w latach 2011–2014 główną rolę w gospodarce Funduszu, zarówno po stronie zasilania finansowego, jak i po stronie wydatkowej, pełnią pracodawcy. W latach 2011–2014 PFRON gromadził rocznie kwoty rządu 4,7–4,9 mld zł, z czego wpłaty pracodawców stanowiły od 3,6 mld zł do ponad 3,9 mld zł (średnio prawie 80% przychodów Funduszu). Wydatki PFRON na realizację zadań bieżących (w tym też na dofinansowanie wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych) zawierały się

² W wysokości 10% uzyskanych zwolnień z podatków od nieruchomości, rolnego, leśnego, czynności cywilnoprawnych, opłat (z wyjątkiem opłaty skarbowej i opłat o charakterze sankcyjnym) oraz 40% kwot zaliczek pobranych przez prowadzących zakłady pracy chronionej na podatek dochodowy od osób fizycznych.

³ Zakłady pracy chronionej są ustawowo zobligowane do wpłaty środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych na PFRON w następujących przypadkach: niewykorzystania uzyskanych w danym roku kalendarzowym środków funduszu do dnia 31 grudnia następnego roku, likwidacji, upadłości albo wykreślenia z ewidencji działalności gospodarczej prowadzonego przez pracodawcę zakładu pracy chronionej lub utraty statusu zakładu pracy chronionej oraz wpłat w przypadku niezgodnego z ustawą przeznaczenia środków funduszu rehabilitacji, a także niedotrzymania terminu ich przekazania.

w przedziale od 3,1 mld zł do 3,6 mld zł (zatem średnio na poziomie ponad 60% ogółu wydatków).

Tabela 1. Podstawowe źródła przychodów i wydatków PFRON w latach 2011–2014

Wyszczególnienie	Lata			
	2011	2012	2013	2014
Przychody w tys. zł				
Przychody PFRON razem, w tym:	4 677 503	4 889 356	4 617 824	4 668 823
dotacje z budżetu państwa	744 668	771 561	745 360	745 360
środki otrzymane z UE	0	1 302	35 646	59 475
wpłaty zakładów pracy	3 794 350	3 914 720	3 632 831	3 651 852
przelewy redystrybucyjne (zwroty niewykorzystanych środków w poprzednim roku przez samorządy)	1 579	4 335	7 384	1 400
pozostałe przychody	136 906	198 740	196 602	210 735
wpływy ze zwrotów dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem	0	8 904	6 066	7 266
Wydatki w tys. zł				
Ogółem, w tym:	4 261 994	4 836 306	4 871 720	4 760 352
dofinansowanie zadań bieżących, w tym dopłaty do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych	3 121 418	3 279 926	3 604 697	3 404 995
przelewy redystrybucyjne (przelewy do samorządów)	768 978	985 293	798 411	878 729
zwrot dotacji	1 509	245	484	247
transfery na rzecz ludności	87 154	63 988	3 929	4 278
wydatki bieżące własne	193 493	339 613	275 606	284 263
wydatki inwestycyjne	56 580	135 668	142 531	130 025
wydatki na realizację programów finansowanych ze środków Unii Europejskiej	32 862	31 573	46 062	57 815

Źródło: [<http://www.pfron.org.pl/bip/budzet-funduszu>].

Z tego zestawienia wynika uzależnienie sytuacji finansowej PFRON od zmian w zakresie zatrudnienia osób niepełnosprawnych i liczby pracodawców osób niepełnosprawnych. W razie istotnego wzrostu zatrudnienia osób niepełnosprawnych i liczby pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (spadek liczby podmiotów zobowiązanych do wpłat) oraz zwiększenia liczby pracowników objętych obligatoryjnymi dopłatami do wynagrodzeń Funduszowi może grozić znaczące pogorszenie sytuacji finansowej. Zatem najogólniej mówiąc, sytuacja finansowa PFRON jest tym lepsza, im mniej pracuje osób niepełnosprawnych objętych dopłatami do wynagrodzeń i im więcej pracodawców nie osiąga ustawowego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

3. Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych w latach 2011–2014

W świetle wyników badań aktywności ekonomicznej ludności sytuacja osób niepełnosprawnych na tle osób pełnosprawnych w latach 2011–2014 była generalnie gorsza (tab. 2). Współczynnik aktywności zawodowej wśród osób niepełnosprawnych w 2014 r. był blisko trzyipółkrotnie niższy niż wśród osób pełnosprawnych. Natomiast wskaźnik zatrudnienia w tymże roku był prawie czterokrotnie niższy niż wśród osób pełnosprawnych, a stopa bezrobocia większa o 6 punktów procentowych niż wśród osób bez niepełnosprawności. Pozytywną zmianą był spadek bezrobocia w 2014 r.

Tabela 2. Aktywność ekonomiczna osób pełnosprawnych i niepełnosprawnych według BAEL w latach 2011–2014

Rok	Zestawienie średnioroczne							
	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni				
	w tysiącach					w %		
Osoby pełnosprawne								
2011	27 662	16 652	15 077	1 575	11 009	60,2	54,5	9,5
2012	27 678	16 755	15 096	1 659	10 916	60,5	54,5	9,9
2013	27 717	16 786	15 091	1 696	10 930	60,6	54,4	10,1
2014	27 713	16 861	15 378	1 483	10 852	60,8	55,5	8,8
Osoby niepełnosprawne								
2011	3 341	569	486	83	2773	17,0	14,5	14,6
2012	3 361	585	495	91	2782	17,4	14,7	15,5
2013	3 320	575	478	97	2746	17,3	14,4	16,9
2014	3 272	568	484	84	2705	17,4	14,8	14,8

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015.

Dane Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pochodzące z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR), wskazują na tendencję spadkową, jeżeli chodzi o liczbę osób niepełnosprawnych objętych dopłatami do wynagrodzeń. W latach 2011–2014 liczba pracowników niepełnosprawnych zarejestrowanych w SODiR i objętych tego typu dopłatami ze środków PFRON zmniejszyła się z 245,5 tys. osób w roku 2011 do 242,3 tys. osób w 2014 r. (tab. 3).

Tabela 3. Pracownicy niepełnosprawni i ich pracodawcy zarejestrowani w SODiR w latach 2011–2014

Wyszczególnienie	Lata			
	2011	2012	2013	2014
Pracownicy niepełnosprawni ogółem w tys.	245,5	243,6	252,0	242,3
w zakładach pracy chronionej	173,8	163,1	166,9	139,3
na otwartym rynku pracy	71,6	80,5	85,1	103,0
Pracodawcy ogółem w tym:	17 481	18 740	20 710	23 524
zakłady pracy chronionej	1 807	1 437	1 392	1 263
otwarty rynek pracy	15 671	17 302	19 318	22 260

Źródło: dane Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

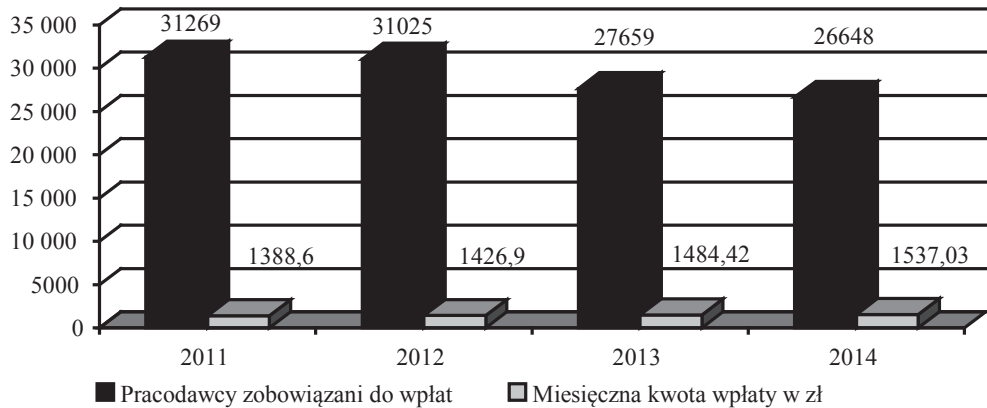
Zatem w przeciągu czterech lat ubyło z rejestrów SODiR prawie 3,2 tys. pracowników niepełnosprawnych (natomiast w samym tylko 2014 r. aż 9,7 tys.). W tym samym czasie z rynku pracy ubyło 544 zakładów pracy chronionej i 34,5 tys. pracowników niepełnosprawnych zatrudnianych w warunkach chronionych. W tym samym czasie ogólna liczba pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne i otrzymujących dopłaty do wynagrodzeń zwiększyła się o ponad 6 tys. Można przypuszczać, że w latach 2011–2014 znaczną część osób niepełnosprawnych, zwalnianych przez zakłady pracy chronionej, przejmowali przede wszystkim pracodawcy z rynku otwartego, co zmniejszyło tempo spadku zatrudnienia osób niepełnosprawnych i uchroniło tę grupę społeczną przed gwałtownym wzrostem bezrobocia. W wyniku takich przepływów osób niepełnosprawnych na rynku pracy (głównie z rynku chronionego na rynek niechroniony) część dotychczasowych płatników kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych pozyskała pracowników niepełnosprawnych i osiągnęła 6% wskaźnik zatrudnienia takich osób, unikając równocześnie konieczności ponoszenia wpłat na PFRON⁴.

4. Pracodawcy osób niepełnosprawnych a wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Systematyczny wzrost zatrudnienia na rynku otwartym jest w dużej mierze związany z chęcią unikania wpłat kar na PFRON z tytułu niezatrudniania osób niepełnosprawnych. Systematyczny wzrost kwoty wpłaty, w wyniku wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia stanowiącej podstawę ustalania kwoty wpłaty na PFRON, skutecznie stymulował część pracodawców do zatrudniania osób niepełno-

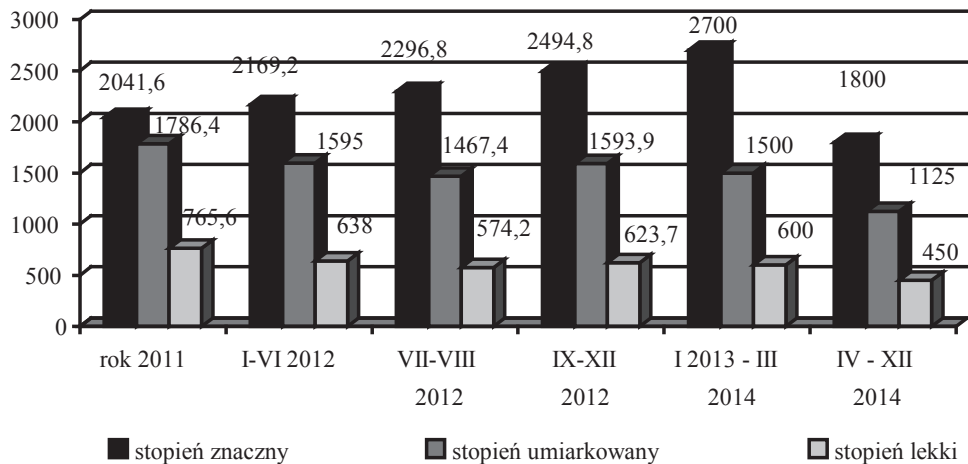
⁴ Zakłady pracy chronionej legitymujące się wskaźnikiem zatrudnienia osób na poziomie 40% do roku 2011 i 50% od 2012 r. co rozumiałe osiągają wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych i nie płacą kar za ich niezatrudnianie na PFRON, korzystając równocześnie z dopłat do zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych (do marca 2014 r. w większych kwotach niż pracodawcy z otwartego rynku pracy, a od kwietnia 2014 r. w takich samych kwotach jak pracodawcy z rynku otwartego) [Koza 2013].

sprawnych i unikania tej kary finansowej. Potwierdza to generalny spadek liczby pracodawców zobowiązanych do wpłat notowany systematycznie od 2011 r. (rys. 1). W latach 2011–2014 ubyło z ewidencji Funduszu 4621 płatników kar za nieosiągnięcie 6% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych (spadek o 17,3%). W tym samym okresie jednostkowa kwota wpłaty na PFRON wzrosła o prawie 150 zł, czyli o prawie 11% (rys. 1).

Rys. 1. Kwoty w złotych miesięcznych wpłat na PFRON za każdy brakujący etat osoby niepełnosprawnej oraz liczba pracodawców objętych wpłatami w latach 2011–2014 (stan w końcu roku)

Źródło: [Sprawozdania PFRON 2012–2015].

Rys. 2. Kwoty miesięcznych dopłat do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych w zależności od stopnia niepełnosprawności w latach 2011–2014

Źródło: [Biuro Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych].

Zatem tempo spadku liczby płatników było większe niż tempo wzrostu kwoty wpłaty na PFRON. Przy czym w 2014 r. wyraźnie spowolniła się tendencja spadkowa, jeżeli chodzi o liczbę zobowiązanych do wpłat pracodawców (spadek o 3,7% wobec spadku 8,9% rok wcześniej). Tempo wzrostu obowiązkowej wpłaty na PFRON w 2014 r. wyniosło 3,5% (rok wcześniej 4%).

Osoby niepełnosprawne zgłoszone do SODiR obligatoryjnie objęte są dopłatami do wynagrodzeń, zatem wzrost ich zatrudnienia powodować może wzrost wydatków na ich koszty płacowe, o ile nie zmieniają się maksymalne kwoty dotacji do wynagrodzeń. W okresie od stycznia 2011 do marca 2014 obserwuje się systematyczny wzrost kwoty dotacji do wynagrodzeń w przypadku osób niepełnosprawnych najcięższej (ich udział w strukturze pracujących osób niepełnosprawnych jest zdecydowanie najmniejszy i sięga maksymalnie 8–9%). Kwota dotacji wzrosła z 2041,60 zł do 2700 zł na jednego pracownika niepełnosprawnego w stopniu znacznym (rys. 2).

Natomiast dopłaty do wynagrodzeń dla osób niepełnosprawnych umiarkowanie i lekko (ich udział w strukturze pracowników objętych dopłatami sięgał ponad 90%) były obniżane, i to dość istotnie. W 2011 r. na pracownika niepełnosprawnego w stopniu umiarkowanym przysługiwało dofinansowanie do kwoty 1786,40 zł, a w marcu 2014 – 1500 zł, czyli o 16% mniej. Od kwietnia 2014 dopłata ta była jeszcze mniejsza i wyniosła maksymalnie 1125 zł, czyli o 375 zł mniej niż w marcu 2014, a w stosunku do 2011 r. aż o ponad 661 zł mniej. Spadek dopłat do wynagrodzeń osób najłżej niepełnosprawnych również był dość wyraźny. W 2011 r. pracodawca na takiego pracownika mógł dostać dofinansowanie z PFRON w kwocie 765,60 zł, natomiast w marcu 2014 o 165,60 zł mniej (spadek o 27,6%). Od kwietnia 2014 r. dopłata ta została zmniejszona o kolejne 150 zł, czyli do poziomu 59% kwoty z 2011 r.

W opinii autora ustawodawca w ten sposób chciał poprawić sytuację finansową PFRON w kontekście malejącej liczby płatników i wpływów z tytułu wpłat pracodawców i równocześnie zmotywować pracodawców do zwiększania zatrudnienia osób niepełnosprawnych najcięższej. Autor wskazuje również na celowe działanie w zakresie destymulacji pracodawców do zwiększania zatrudnienia osób niepełnosprawnych najłżej. W ten sposób Fundusz może zrealizować oszczędności w wypłatach dofinansowania wynagrodzeń i uniknąć wnioskowania o zwiększone dotacje z budżetu państwa w celu pokrycia możliwego ujemnego salda pomiędzy kwotami wpłat pracodawców a kwotami obligatoryjnych dopłat do wynagrodzeń zatrudnianych pracowników niepełnosprawnych. Pierwsze symptomy takich niekorzystnych zmian w gospodarce finansowej PFRON wystąpiły w latach 2011–2013 (tab. 4).

W latach 2011–2013 różnica pomiędzy wpłatami pracodawców z tytułu kar a dopłatami do wynagrodzeń gwałtownie malała, a w 2013 r. po raz pierwszy w historii tych dopłat Fundusz wydał na dopłaty więcej, niż uzyskał wpływów z tytułu kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych. W wyniku podjętych zmian istotnie obniżających kwoty dotacji do wynagrodzeń w 2014 r. Fundusz ponownie uzyskał nadwyżkę wpłat nad dotacjami do wynagrodzeń.

Tabela 4. Wpłaty pracodawców i wydatki na dofinansowanie wynagrodzeń finansowane z PFRON w latach 2011–2014

Wyszczególnienie	Lata			
	2011	2012	2013	2014
Wpłaty pracodawców w tys. zł				
Ogółem, w tym	3 794 350	3 914 720	3 632 831	3 651 852
pracodawcy nieosiągający 6% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych	3 296 973	3 308 778	3 138 266	3 170 991
Wydatki na realizację zadań bieżących w tys. zł				
Ogółem, w tym	3 121 418	3 279 926	3 604 697	3 404 995
dopłaty do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych	2 751 872	2 967 110	3 225 080	2 956 244
Różnica pomiędzy wpłatami pracodawców zatrudniającymi 25 i więcej pracowników a wydatkami na płace zatrudnianych pracowników niepełnosprawnych	545 101	341 668	-86 814	2 147 477

Źródło: [Sprawozdania PFRON 2012–2015].

5. Wnioski

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy bez odpowiedniej pomocy instytucjonalnej i finansowej nie są w stanie konkurować z osobami pełnosprawnymi. Powodów takiego stanu rzeczy jest wiele, w szczególności dotyczy to poziomu wykształcenia, mniejszego doświadczenia zawodowego, wszechobecnych barier architektonicznych i w komunikowaniu się, a także ograniczeń związanych ze schorzeniami oraz częstszą absencją w pracy. W celu podniesienia atrakcyjności osób niepełnosprawnych na rynku pracy stworzono system wsparcia instytucjonalnego i finansowego osób niepełnosprawnych, na czele którego stoi od 1991 r. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jego działalność na rzecz osób niepełnosprawnych prowadzona jest poprzez jego centralę i regionalne oddziały. Natomiast w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i realizacji instrumentów rynku pracy – przez powiatowe urzędy pracy.

Głównym źródłem finansowania tych działań są wpłaty pracodawców w ramach funkcjonującego w Polsce od 1991 r. systemu kwotowego (konieczność zatrudniania odpowiedniego odsetka osób niepełnosprawnych). Jeśli pracodawca zatrudniający co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny etat nie osiągnie wymaganego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, musi co miesiąc wpłacać na rachunek Funduszu karę finansową w kwocie rzędu 1,5 tys. zł za każdą brakującą do osiągnięcia wskaźnika osobę niepełnosprawną. Z kolei głównym kierunkiem wydatków Funduszu są dopłaty do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych, zatrudnianych w zakładach pracy chronionej i na otwartym rynku pracy.

Uzależnienie sytuacji finansowej PFRON od wpłat pracodawców i średniej płacy stwarza w określonych warunkach gospodarczych zagrożenie dla stabilności finansowej Funduszu. W przypadku bowiem gwałtownego wzrostu zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy i objęcia dopłatami większej liczby pracowników niepełnosprawnych Fundusz będzie musiał zwiększyć wydatki na ten cel. Równocześnie zwiększone zatrudnienie osób niepełnosprawnych może spowodować zmniejszenie liczby i kwoty kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych. Tym samym wzrosną wydatki i zmniejszą się wpływy od pracodawców, stanowiących główne źródło zasilania finansowego PFRON.

W świetle przeprowadzonych badań w niniejszym opracowaniu można wskazać na wiele zmian zachodzących na rynku pracy osób niepełnosprawnych. Przede wszystkim utrwalił się w latach 2011–2014 obserwowany od 2000 r. trend zmian w zatrudnieniu tych osób, polegający na systematycznym wzroście liczby pracodawców osób niepełnosprawnych, przy równoczesnym spadku liczby zakładów pracy chronionej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych w warunkach chronionych. Obserwowany spadek zatrudnienia w zakładach pracy chronionej jest rekompensowany wzrostem zatrudnienia przez coraz większą liczbę pracodawców z otwartego rynku pracy. Stymulantami zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych przez pracodawców z otwartego rynku pracy są możliwe do otrzymania dopłaty do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych i chęć unikania kary za niez uzyskanie ustawowego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Pracodawcy ci mogą równocześnie zyskać podwójną korzyść finansową z zatrudniania osób niepełnosprawnych. Po pierwsze, w postaci dopłaty do wynagrodzeń (nawet do 2,4 tys. zł na miesiąc na jedną osobę niepełnosprawną)⁵, po drugie, z tytułu uniknięcia obowiązku wpłaty co miesiąc na Fundusz w kwocie około 1,5 tys. zł za jeden etat. Zatem łączna korzyść na jeden etat osoby niepełnosprawnej w przypadku pracodawców zatrudniających 25 pracowników i więcej może wynieść nawet do 3,9 tys. zł na miesiąc. Przy zwielokrotnieniu zatrudnienia osób niepełnosprawnych korzyści te będą odpowiednio większe.

Analiza zmian liczby płatników kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych w latach 2011–2014 pozwala stwierdzić spadek – o 4,6 tys. – liczby pracodawców zobowiązanych do wpłat na Fundusz. Takie zmiany z pewnością odbiły się negatywnie na kwotach pozyskanych od pracodawców, co widoczne jest w latach 2012–2013, przy czym tempo spadku wpłat nieco osłabił wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia i rosnąca jednostkowa kwota wpłaty na PFRON. W związku z malejącymi wpływami Funduszu z tytułu wpłat przez pracodawców w latach 2012–2014 Fundusz obniżył drastycznie kwoty dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych od kwietnia 2014 r. Wskutek tych działań w 2014 r. po raz pierwszy od dwóch lat, zmniejszyła się liczba zatrudnionych osób niepełno-

⁵ Jeśli pracodawca zatrudni osoby ze schorzeniami specjalnymi, kwotę podstawową powiększa się o 600 zł, zatem 1800 + 600 zł w przypadku niepełnosprawnych znacznie, 1125 zł + 600 zł na osobę niepełnosprawną umiarkowanie i 450 zł + 600 zł na wynagrodzenie osoby niepełnosprawnej lekko.

sprawnych objętych dotacjami z PFRON o prawie 10 tys. osób i dzięki temu pozostało w kasie Funduszu prawie 270 mln zł z tytułu zmniejszonych wypłat dotacji do wynagrodzeń. Oprócz tego zwiększyły się wpływy z tytułu kar za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych, dla części pracodawców bowiem obniżone dopłaty do wynagrodzeń nie były wystarczająco atrakcyjne w stosunku do kosztów i nakładów organizacyjnych ponoszonych w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych. Wskutek tego Fundusz po raz pierwszy od trzech lat zwiększył nadwyżkę pomiędzy wpływami od pracodawców i wypłatami na rzecz pracodawców z tytułu dopłat do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych. Jednakże w przyszłości może się to negatywnie odbić wzrostem bezrobocia osób niepełnosprawnych i ucieczką przed wpłatami na Fundusz poprzez np. outsourcing i zmniejszenie zatrudnienia poniżej progu 25 etatów lub też poprzez zwiększenie zatrudnienia „na czarno” bądź w formie umów o dzieło itp., co z pewnością nie było intencją ani ustawodawcy, ani PFRON. Taka sytuacja nie jest tym bardziej w interesie osób niepełnosprawnych.

Mając powyższe na uwadze, autorowi udało się pozytywnie zweryfikować postawioną we wstępie hipotezę badawczą.

Literatura

- Biuro Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych, <http://www.niepelnospraw-ni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-/rynek-pracy>.
- Braitwaite J., Mont D., 2009, *Disability and poverty: a survey of the World Bank poverty assessments and implications*, ALTER European Journal of Disability Research, no. 3.
- Gray R., Owen D., Sopher M.J., 1998, *Setting up a control system for your organization*, Nonprofit World, vol. 16, no. 3.
- Koza A., 2008, *Źródła zasilania finansowego niepełnosprawnych przedsiębiorców w świetle zmian ustawowych*, *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, numer specjalny, maj 2008, Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMASZ”, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2008.
- Koza A., 2010, *Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w dobie zmian zasad dofinansowania ich zatrudnienia*, *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Polityki Europejskie, Finanse i Marketing* nr 4(53), SGGW Press, Warszawa.
- Koza A., 2013, *Zakłady pracy chronionej jako główni pracodawcy osób niepełnosprawnych*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 752. *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 102, Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw *Mikrofirma 2013*, Szczecin.
- Mitra S., 2008, *The recent decline in the employment of persons with disabilities in South Africa, 1998–2006*, *South African Journal of Economics*.
- Mitra S., Posarac A., Vick B. 2011, *Disability and Poverty in Developing Countries: A Snapshot from the World Health Survey*, World Bank, April.
- NIDRR, 2010, *Annual Disability Statistics Compendium: 2009 Rehabilitation Research and Training Center on Disability Statistics and Demographics NIDRR-Funded Center*, New York.
- OECD, 2010, *Sickness, disability and work: breaking the barriers. A synthesis of findings across OECD countries*, Organisation for Economic Cooperation and Development, Paris.

- Shima I., Zólyomi E., Zaidi A., 2008, *The Labour Market Situation of People with Disabilities in EU25*, European Centre for Social Welfare Policy and Research, Vienna, Policy Brief, February (1).
- Sprawozdanie z realizacji planu rzeczowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2011 roku, PFRON, Warszawa, marzec 2012.
- Sprawozdanie z realizacji planu rzeczowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2012 roku, PFRON, Warszawa, marzec 2013.
- Sprawozdanie z realizacji planu rzeczowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2013 roku, PFRON, Warszawa, marzec 2014.
- Sprawozdanie z realizacji planu rzeczowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2014 roku, PFRON, Warszawa, marzec 2015.
- Ustawa z dnia 9 maja 1991 roku o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, DzU 1991, nr 46, poz. 201, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, t.j. DzU 2008, nr 14, poz. 92, z późn. zm..
- World Health Statistics – Raport World Health Organization, WHO Press, Geneva 2011.